

Na temelju članka 19. stavak (1) točka c) Zakona o Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 75/17), članka 12. stavak (1) točka d) Statuta Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH", broj 3/18) i članka 184. stavak (5) Zakona o bankama („Službene novine Federacije BiH", broj 27/17), Upravni odbor Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 13.09.2022. godine donosi

SMJERNICE U PLANIRANJU RESTRUKTURIRANJA – OČEKIVANJA OD BANAKA

1. UVOD

Ove Smjernice su namijenjene bankama u cilju postizanja neophodnih pretpostavki kako bi nad bankom bilo moguće provesti postupak restrukturiranja ukoliko se donese odluka o pokretanju postupka.

Prema odredbama Zakona o bankama, Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija) je nadležna institucija za restrukturiranje banaka u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Ciljevi restrukturiranja banaka koje kroz svoje djelovanje osigurava Agencija su propisani odredbama Zakona o bankama. Kada se za banku utvrdi da ne može ili vjerojatno neće moći nastaviti poslovanje, obveza Agencije je da reagira i razriješi nastalu situaciju i to na način minimiziranja utjecaja na realni sektor, finansijski sustav i javne financije.

Agencija u restrukturiranju banaka ima proaktivnu ulogu, koja se ogleda u sačinjavanju/ažuriranju i razvijanju planova restrukturiranja prije nego što se dogodi krizna situacija i na takav način poboljšava mogućnost restrukturiranja banke u cilju izbjegavanja eventualnih štetnih efekata propadanja banke na ekonomiju i finansijski sustav.

1.1. Uloga Agencije i uloga banaka u planiranju restrukturiranja

1.1.1. Uloga Agencije

Agencija je nadležna institucija za restrukturiranje banaka¹ što podrazumijeva da Agencija ima zakonsko ovlaštenje rješavati situaciju u kojoj se nalazi banka za koju se utvrdilo da ne može ili vjerojatno neće moći nastaviti poslovanje i to na dva načina:

- (1) otvaranjem postupka likvidacije ili stečaja ili
- (2) otvaranjem postupka restrukturiranja.

Kako bi se mogla donijeti utemeljena i objektivna odluka otvara li se nad bankom postupak likvidacije ili stečaja, ili se otvara postupak restrukturiranja, Agencija prvo ispituje opravdanost i mogućnost provođenja postupka likvidacije ili stečaja banke. Ukoliko se banka suoči s problemima u poslovanju, a da prethodno poduzete mjere od strane banke ili privatnog sektora, uključujući i mjere od strane supervizije/nadzora banaka, nisu bile efikasne i stabilizirale poslovanje banke, kao prva opcija razmatra se likvidacija ili stečaj, a kao druga opcija restrukturiranje banke.

¹ Zakon o bankama, čl. 179. st. (1).

Kriteriji i uvjeti koje je neophodno ispuniti za donošenje utemeljene i objektivne odluke otvara li se nad bankom postupak (1) likvidacije ili stečaja ili (2) postupak restrukturiranja propisani su Zakonom o bankama² i podzakonskim aktima. Procjena propisanih kriterija obavlja se provođenjem (1) procjene opravdanosti i mogućnosti provođenja likvidacije ili stečaja banke i (2) procjene javnog interesa. Navedeni postupci provode se tijekom planiranja restrukturiranja.

Proces planiranja restrukturiranja, tj. izrade i ažuriranja plana restrukturiranja banke, ima ključnu ulogu u cijelom procesu restrukturiranja zbog činjenice da se u toj fazi određuje strategija prema banci u slučaju da se utvrdi da banka ne može ili vjerojatno neće moći nastaviti poslovanje. Strategija u odnosu na banku tj. hoće li nad bankom biti otvoren postupak (1) likvidacije ili stečaja ili (2) postupak restrukturiranja s primjenom odgovarajućih mjera i instrumenata restrukturiranja određuje se unaprijed.

Ukoliko se utvrdi da otvaranje postupka likvidacije ili stečaja nad bankom nije opravdano i/ili nije provedivo, u procesu planiranja restrukturiranja, prema banci se utvrđuje strategija restrukturiranja (mjere i instrumenti restrukturiranja) kojom se najbolje ostvaruju propisani ciljevi restrukturiranja, uz istovremeno minimiziranje negativnih utjecaja na financijski sustav i realnu ekonomiju.

Prilikom odabira strategije restrukturiranja prema banci Agencija procjenjuje efikasnost i mogućnost restrukturiranja banke³, odnosno mogućnost provođenja odabrane strategije restrukturiranja, kao i eventualne prepreke za provođenje odabrane strategije. Ukoliko se utvrdi postojanje značajnih prepreka za restrukturiranje, Agencija ima zakonsko⁴ ovlaštenje nalaganja mjera prema banci za otklanjanje utvrđenih prepreka.

Proaktivnost Agencije u restrukturiranju banke ogleda se u procesu planiranja restrukturiranja, razrađivanja eventualnog scenarija restrukturiranja u „dobrim vremenima“ i poduzimanju neophodnih aktivnosti iz svoje nadležnosti s krajnjim ciljem omogućavanja provođenja postupka restrukturiranja banke uz odabranu strategiju.

1.1.2. Uloga banaka u postizanju mogućnosti restrukturiranja

Iako je Agencija nositelj procesa restrukturiranja banke, postizanje spremnosti banke za uspješno restrukturiranje nije isključiva nadležnost i odgovornost Agencije. Značajna uloga u postizanju vlastite mogućnosti restrukturiranja odnosi se na samu banku, a ta obveza proizlazi iz zakonske odredbe⁵ da je banka dužna surađivati s Agencijom i pružati joj svu potrebnu pomoć te dostavljati informacije i podatke neophodne za izradu i ažuriranje plana restrukturiranja.

Prilikom izrade odnosno ažuriranja plana restrukturiranja Agencija procjenjuje do koje mjere je moguće restrukturirati banku, te se u tom postupku, između ostalog, fokusira na potencijalne prepreke u odnosu na planiranu strategiju restrukturiranja. Nakon završetka izrade odnosno ažuriranja plana restrukturiranja, Agencija dostavlja banci kratak prikaz ključnih elemenata⁶ plana restrukturiranja tako da je svaka banka upoznata sa svojom strategijom restrukturiranja, planiranim mjerama i instrumentima restrukturiranja u slučaju kada se utvrdi da ne može ili vjerojatno neće moći nastaviti poslovanje.

² Zakon o bankama, čl. 184.

³ Mogućnost restrukturiranja banke – engl. „*resolvability*“.

⁴ Zakon o bankama, čl. 185.

⁵ Zakon o bankama, čl. 182. st. (5).

⁶ Zakon o bankama, čl. 182. st. (10).

Zbog toga se od banaka očekuje da imaju aktivnu ulogu u procesu prepoznavanja i otklanjanja prepreka prema planiranoj strategiji restrukturiranja, te aktivnu koordinaciju i komunikaciju s Agencijom jer navedeno predstavlja najefikasniji način postizanja mogućnosti restrukturiranja, tj. da banka bude spremna za uspješno restrukturiranje. Agencija će određivati način, smjer i dinamiku otklanjanja prepreka, pratiti aktivnosti banke kako bi se identificirane prepreke uklonile, međutim Agencija nije jedini sudionik u ovom procesu, već se to očekuje i od banaka.

1.2. Svrha, obuhvat i struktura Smjernica

Ove Smjernice se odnose samo na banke kojima je u planu restrukturiranja predviđena strategija restrukturiranja korištenjem odgovarajućih mjera i zakonom propisanih instrumenata restrukturiranja, dok se ne odnosi na one banke za koje je planom restrukturiranja predviđen stečaj ili likvidacija. Ove Smjernice su svojevrsan vodič kroz aktivnosti koje banke trebaju poduzeti kako bi bile spremne za eventualnu kriznu situaciju i kako bi nad njima bilo moguće provesti restrukturiranje. Te aktivnosti je potrebno provoditi u fazi planiranja restrukturiranja, tj. u vremenima kada banka redovno posluje.

Postizanje mogućnosti restrukturiranja banke nije jednokratno, već predstavlja kontinuiran proces između Agencije i banke. Međutim, banka je u najboljoj poziciji da osigura adekvatnu pripremu kako bi se restrukturiranje moglo provesti. Zato se od banke očekuju kontinuirane aktivnosti u cilju postizanja mogućnosti za provođenje postupka restrukturiranja (eng. *bank resolvability*).

Agencija će podržavati i instruirati banke u postizanju njihove mogućnosti restrukturiranja kroz sljedeće aktivnosti:

- (i) objavljivanjem ovih Smjernica „Očekivanja od banaka u planiranju restrukturiranja“
- (ii) prema potrebi, dodatnim operativnim uputama i smjernicama bankama koje će biti javno objavljene, kao i
- (iii) intenzivnijom suradnjom s bankama na pojedinačnoj razini.

Očekivanja Agencije opisana ovim Smjernicama predstavljaju nužne korake i postupke koje bi banke trebale poduzeti kako bi pokazale da je nad njima moguće provesti restrukturiranje. Ona su po svojoj prirodi općenitog karaktera, a njihovo provođenje će se razlikovati od banke do banke sukladno načelu proporcionalnosti i komunikaciji s Agencijom. To znači da Agencija može zatražiti dodatne informacije i analize za određeno područje poslovanja, bez obzira što nisu obuhvaćene ovim Smjernicama, ako je to nužno za postizanje mogućnosti restrukturiranja pojedine banke u sklopu planiranja restrukturiranja. S obzirom na načelo proporcionalnosti, Agencija može odlučiti da se na pojedinu banku ne primjenjuju u potpunosti sva navedena očekivanja, ako zaključi da je to odgovarajuće i proporcionalno karakteristikama banke.

Od banaka se očekuje poduzimanje svih potrebnih aktivnosti i mjera u pravcu postizanja mogućnosti restrukturiranja prema načelima navedenim u ovim Smjernicama i sukladno planu postupne implementacije (navedenom u poglavlju 3. ovih Smjernica), ali i prema komunikaciji s Agencijom. Od banaka se očekuje da ispune očekivanja Agencije navedena u ovim Smjernicama za redovni proces planiranja restrukturiranja u skladu s danom tablicom u poglavlju 3. ovih Smjernica, jedino ako Agencija nije drukčije odredila za pojedinu banku.

Agencija će prema potrebi mijenjati ili dopunjavati ove Smjernice ili izdavati dodatne upute i smjernice za njihovo provođenje, pa bi banke isto trebale uzeti u obzir prilikom ispunjavanja ovih očekivanja.

Ove Smjernice su strukturirane na način da su bazirane na područjima, načelima i očekivanjima. Područja (prva razina) predstavljaju aktivnosti tijekom redovnog poslovanja kada bi banke trebale poduzimati neophodne aktivnosti kako bi bilo moguće provesti restrukturiranje. Svako područje ima utvrđena određena načela, koja proizlaze iz regulatornog okvira (druga razina), a koja se u praksi mogu pokazati kao skup očekivanja (treća razina).

Sve što se odnosi na banku, u odgovarajućem smislu odnosi se i na bankarsku grupu, iako to nije izričito navedeno.

1.3. Faze restrukturiranja

Restrukturiranje banaka sastoji se od dvije faze:

- (i) faze planiranja restrukturiranja i
- (ii) faze kriznog upravljanja.

U cilju boljeg razumijevanja same svrhe pojedine faze, a u kontekstu navedenih očekivanja, u nastavku se daje kratki prikaz aktivnosti u okviru pojedinih faza.

Banke su upoznate s fazom planiranja restrukturiranja u dosadašnjem interaktivnom radu na izradi i ažuriranju planova restrukturiranja te ostaloj komunikaciji s Agencijom. Faza kriznog upravljanja obuhvaća aktivnosti pojačanog praćenja banke za koju se pretpostavlja da ne može ili vjerojatno neće moći nastaviti poslovanje, do sastavljanja potrebnih odluka za otvaranje postupka restrukturiranja, pa do praćenja izvršenja istih. Ova faza je dalje podijeljena u tri podfaze:

- (i) priprema za otvaranje postupka restrukturiranja
- (ii) „vikend restrukturiranja“ i implementacija strategije restrukturiranja
- (iii) završetak (zatvaranje) restrukturiranja.

1.3.1. Planiranje restrukturiranja

Planiranje restrukturiranja (izrada i ažuriranje planova restrukturiranja) obuhvaća analize pravnih, operativnih i financijskih struktura banaka, određivanje ključnih funkcija i usluga; analize kapitala i strukture financiranja; koncipiranje strategija restrukturiranja, uključujući i izbor instrumenata restrukturiranja, kao i određivanje minimalnog zahtjeva za vlastitim kapitalom i prihvatljivim obvezama kojeg su banke dužne održavati.

Dodatno, faza planiranja restrukturiranja obuhvaća i procjenu u kojoj mjeri je banku moguće restrukturirati i koliko je banka spremna za primjenu strategije restrukturiranja. Navedeno uključuje identifikaciju potencijalnih prepreka za restrukturiranje, i tamo gdje je to potrebno, pripremu plana aktivnosti za otklanjanje utvrđenih prepreka. U svakom slučaju, neophodni uvjet za uspješno planiranje restrukturiranja je točno i pravodobno pružanje svih potrebnih informacija i podataka Agenciji.

1.3.2. Priprema za otvaranje postupka restrukturiranja

Za vrijeme ove faze, koja obuhvaća vrijeme neposredno prije donošenja odluke o otvaranju postupka restrukturiranja, Agencija se priprema za usvajanje odgovarajuće sheme

restrukturiranja. U ovoj fazi trebaju biti provedene procjene vrijednosti imovine i obveza banke⁷ (koja ne može ili vjerojatno neće moći nastaviti poslovanje) kako bi se:

- (i) utvrdilo jesu li ispunjeni uvjeti za restrukturiranje banke ili uvjeti za otpis i konverziju instrumenata kapitala (tzv. Vrednovanje 1);
- (ii) mogla donijeti odluka o izboru odgovarajućih instrumenata i mjera restrukturiranja, odnosno otpisa ili konverzije instrumenata kapitala, kao i radi osiguranja da su svi gubici banke u potpunosti prikazani u poslovnim knjigama i financijskim izvještajima (tzv. Vrednovanje 2).

Sposobnost upravljačkih informacijskih sustava banaka predstavlja ključni faktor za osiguravanje točnih i pravodobnih informacija i podataka u prihvatljivom formatu kako bi se moglo obaviti Vrednovanje 1 i 2. Od banaka se očekuje da dokažu sposobnost svojih upravljačkih informacijskih sustava u skladu s uputama i smjericama Agencije.

1.3.3. „Vikend restrukturiranja“ i implementacija mjera restrukturiranja

„Vikend restrukturiranje“ počinje od trenutka donošenja rješenja o pokretanju postupka restrukturiranja i traje do sljedećeg radnog dana kada se otvaraju tržišta. Kako se ovo razdoblje odnosi na vikend⁸, rješenje o otvaranju postupka restrukturiranja se u pravilu donosi u petak i traje do ponedjeljka ujutro do otvaranja tržišta (uobičajeni početak rada banke). Ovo razdoblje obuhvaća sve potrebne procese za primjenu mjera restrukturiranja.

Ovisno o korištenim instrumenatima restrukturiranja, faza reorganizacije poslovanja nastupa nakon ove faze.

1.3.4. Završetak restrukturiranja

Nakon primjene mjera i instrumenata restrukturiranja, Agencija treba osigurati da se izvrši neovisna procjena bi li dioničari i vjerovnici banke bili u povoljnijem položaju da je umjesto postupka restrukturiranja pokrenut stečajni postupak nad bankom (tzv. Vrednovanje 3).

2. SEDAM KLJUČNIH PODRUČJA ZA POSTIZANJE MOGUĆNOSTI RESTRUKTURIRANJA

2.1. Upravljanje

Cilj ovog područja je da banke uspostave snažne upravljačke procese koji na odgovarajući način podržavaju pripremu i implementaciju strategije restrukturiranja. Potrebno je da snažan upravljački sustav osigura:

- a) pravovremeno i točno pružanje svih potrebnih informacija na redovnoj i „ad hoc“ osnovi;
- b) djelotvoran nadzor nad procesima planiranja restrukturiranja, uključujući i krizne situacije;
- c) efikasan proces odlučivanja u vrijeme restrukturiranja banke.

Djelotvorna i pravodobna priprema i implementacija strategije restrukturiranja zahtijeva postojanje odgovarajućih upravljačkih sustava i procedura banke u cilju donošenja odgovarajućih i neophodnih odluka. U tu svrhu upravljačke pozicije trebaju biti popunjene na

⁷ Prema članku 189. Zakona o bankama, te Odluci o uvjetima i načinu obavljanja neovisne procjene vrijednosti imovine i obveza banke prije i tijekom postupka restrukturiranja banke.

⁸ U stvari, implementacija mjera restrukturiranja može se obaviti bilo koji dan, npr. od srijede na četvrtak ili bilo kada, samo u tom slučaju je kraće vrijeme za provođenje pa se obično obavlja preko vikenda.

odgovarajući način kako bi podržale planiranje restrukturiranja, a upravljački sustavi i strukture trebaju osigurati donošenje potrebnih odluka, ali i osigurati djelotvoran nadzor. Navedeno uključuje definiranje i dodjeljivanje jasnih odgovornosti organizacijskim jedinicama i višem menadžmentu, uključujući i upravu banke. Potrebno je da banka odredi člana uprave koji je zadužen i odgovoran za restrukturiranje, a to uključuje i njegovu odgovornost za usklađenost banke sa zahtjevima iz procesa planiranja restrukturiranja. Dodatno, član uprave je odgovoran i za uključivanje planiranja restrukturiranja u cjelokupan upravljački proces. Potrebno je osigurati da uprava i viši menadžment imaju odgovarajući nadzor nad zaposlenicima zaduženim za implementaciju načela predviđenih ovim Smjernicama.

Osim za pripremu i implementaciju strategije restrukturiranja, neophodno je da banka osigura adekvatno upravljanje u slučaju provođenja strategije restrukturiranja. To se posebno odnosi na uspostavu odgovarajućih procedura i kontrola koje će osigurati redovno ažuriranje procjena banke u slučaju postojanja materijalnih promjena i/ili indicija da postojeće procjene više nisu vjerodostojne.

2.1.1. Načela

[Načelo 1.1.] AKTIVNO UKLJUČIVANJE UPRAVE I VIŠEG MENADŽMENTA

Uprava i viši menadžment banke trebaju osigurati svu potrebnu podršku za postizanje ciljeva restrukturiranja i operacionalizaciju restrukturiranja strategije banke.

Potrebno je da uprava banke bude aktivno uključena u proces planiranja restrukturiranja, te odredi člana uprave kao i rukovoditelja više izvršne razine s odgovarajućim iskustvom, za upravljanje aktivnostima iz segmenta restrukturiranja.

Član uprave banke dužan je i odgovoran:

- za pružanje svih informacija i podataka potrebnih za pripremu/ažuriranje plana restrukturiranja, što uključuje i odgovornost za zaposlenike banke nadležne za aktivnosti restrukturiranja;
- za osiguranje svih pretpostavki kako bi banka bila i ostala usklađena sa svim zahtjevima tijekom planiranja restrukturiranja;
- osigurati da je planiranje restrukturiranja uključeno u cjelokupan upravljački proces banke;
- za intervencije u pogledu sastava pojedinih tijela banke (odbora i sl.) ili za uspostavu novih tijela, kako bi banka bila u mogućnosti adekvatno podržati planiranje restrukturiranja, ako je to potrebno;
- za potpisivanje dokumentacije koja se dostavlja Agenciji ili uspostavu odgovarajućih aranžmana delegiranja ovlaštenja sukladno sustavu unutarnje kontrole i kontrole kvalitete (npr. dostava propisanih podataka i informacija za izradu/ažuriranje plana restrukturiranja) gdje je isto primjenjivo;
- redovno informirati ostale članove uprave i članove nadzornog odbora o tijeku aktivnosti vezanih za planiranje restrukturiranja, kao i o mogućnosti (spremnosti) za restrukturiranje banke. Navedeno treba biti dokumentirano u zapisnicima sa sjednica uprave odnosno nadzornog odbora;
- osigurati odgovarajuća sredstva i kadrove za aktivnosti restrukturiranja;
- imenovati osobe na višim izvršnim razinama odgovorne za vođenje i/ili koordiniranje aktivnosti vezanih za planiranje restrukturiranja.

Potrebno je da banka imenuje osobu s odgovarajućim iskustvom na višu izvršnu poziciju, koja bi bila odgovorna za upravljanje i koordinaciju svih internih aktivnosti vezanih za planiranje restrukturiranja i postizanja mogućnosti restrukturiranja. Pri tome potrebno je da viši izvršni rukovoditelj:

- koordinira i upravlja sa svim aktivnostima planiranja restrukturiranja na nivou banke (ako to ne radi član uprave);
- bude kontakt osoba za sve upite od strane Agencije;
- osigura da ne postoji paralelna ili nedosljedna komunikacija sa Agencijom;
- koordinira operacionalizaciju strategije restrukturiranja (u procesu planiranja restrukturiranja priprema i testiranje svih potrebnih koraka za eventualnu implementaciju strategije restrukturiranja) i sudjeluje u svim testiranjima procjene operativne spremnosti banke.

[Načelo 1.2.] UPRAVLJANJE AKTIVNOSTIMA RESTRUKTURIRANJA

Upravljački procesi i aranžmani trebaju osigurati da je planiranje restrukturiranja uključeno u cjelokupan upravljački sustav banke i da podržava pripremu i implementaciju strategije restrukturiranja.

Potrebno je da banke:

- osiguraju odgovarajuću kadrovsku popunjenost svih pozicija koje upravljaju restrukturiranjem, kako bi se na vrijeme mogle donositi sve potrebne odluke prije, ali i eventualno za vrijeme, te nakon provođenja restrukturiranja banke;
- uspostave jasne linije odgovornosti, uključujući kanale izvješćivanja i procedure eskalacije prema gore, sve do uprave banke. Također, potrebno je uspostaviti jasne procese odobravanja. Navedeno treba biti obuhvaćeno i dokumentirano odgovarajućim aktima i politikama banke;
- osiguraju da se pri donošenju strateških odluka uzima u obzir utjecaj tih odluka na postizanje mogućnosti restrukturiranja banke (npr. aktivnosti spajanja i preuzimanja, statusno i organizacijsko preuređenje, IT promjene, korištenje unutargrupnih garancija i sl.);
- promptno informiraju Agenciju o svim planiranim materijalnim promjenama, kao što su promjena poslovnog modela, strukture banke, operativnih sustava (npr. promjene IT infrastruktura) i upravljanja, a koje mogu imati utjecaj na aktivnosti planiranja restrukturiranja, implementaciju preferirane strategije restrukturiranja i postizanja mogućnosti restrukturiranja;
- osiguraju efikasan protok informacija vezanih za restrukturiranje između uprave, višeg menadžmenta i drugih nadležnih osoba u cilju ispunjavanja obveza prije, ali i eventualno za vrijeme, te nakon provođenja restrukturiranja;
- osiguraju da unutargrupni pružatelji usluga imaju vlastitu upravljačku strukturu, jasno utvrđene linije izvješćivanja i planove za nepredviđene situacije, kako bi se usluge mogle nastaviti pružati i u eventualnom postupku restrukturiranja. Pružanje usluga unutar grupe ne smije imati bilo kakav povlašteni tretman u slučaju propadanja ili restrukturiranja bilo koje članice grupe.

[Načelo 1.3.] KONTROLA TOČNOSTI INFORMACIJA I PODATAKA DOSTAVLJENIH AGENCIJI I NJIHOVA PROVJERA OD STRANE UNUTARNJE REVIZIJE

Potrebno je da banke uspostave procese kontrole kvalitete kako bi bile u stanju osigurati točnost i potpunost informacija i podataka koje dostavljaju Agenciji u svrhu planiranja

restrukturiranja. Informacije i podaci trebaju biti predmet redovne provjere od strane unutarnje revizije.

Potrebno je da banke:

- uspostave procese kontrole kvalitete svih informacija i podataka koji se odnose na restrukturiranje;
- imaju uspostavljene aranžmane koji osiguravaju potpunost i točnost podataka;
- osiguraju da sve informacije vezane za restrukturiranje budu predmet provjere od strane unutarnje revizije na redovnoj osnovi (aktivnosti planiranja restrukturiranja trebaju biti sastavni dio godišnjeg plana rada unutarnje revizije);
- osiguraju da odbor za reviziju prati učinkovitost sustava unutarnjih kontrola koji se odnose na kvalitetu, te da odbor prima i razmatra ta izvješća;
- osiguraju da odbor za reviziju ili neko drugo tijelo banke periodično razmatra ove aranžmane.

[Načelo 1.4.] TESTIRANJE I OPERACIONALIZACIJA STRATEGIJE

Potrebno je da banke definiraju operativne aspekte strategije restrukturiranja u svojim internim aktima, tj. procedurama/priručnicima (eng. *playbooks*), uključujući pripadajuće nadležnosti i odgovornosti te procedure eskalacije i redovno obavljaju procjenu i testiranje operativnih aspekata.

Kako operativni aspekti strategije restrukturiranja ovise o instrumentima restrukturiranja koji će se koristiti, potrebno je da banke dokažu kapacitete testiranja i operacionalizacije sukladno dole navedenim načelima, ali i sukladno eventualnim dodatnim zahtjevima od strane Agencije.

2.2. Kapacitet pokriva gubitka i dokapitalizacije

Potrebno je da banke imaju i održavaju odgovarajuću razinu kapitala kako bi bile u stanju pokriti gubitke iz poslovanja i ako je primjenjivo, kapacitet za dokapitalizaciju kako bi bile u stanju ponovno uspostaviti stopu adekvatnosti regulatornog kapitala na razini koja omogućava daljnje neometano poslovanje i održavanje dovoljnog povjerenja na financijskom tržištu i time osigurati kontinuitet obavljanja ključnih funkcija za vrijeme i nakon postupka restrukturiranja.

Agencija treba imati nužnu fleksibilnost u rasporedu gubitaka po vjerovnicima ovisno o okolnostima te je poželjno da se gubici raspodjele na što širi krug obveza prema neosiguranim vjerovnicima. U Zakonu⁹ su definirane obveze koje se isključuju iz konverzije i otpisa prilikom primjene instrumenta unutarnjeg restrukturiranja. Međutim, osim obveza koje se prema Zakonu isključuju iz otpisa i konverzije, Agencija može potpuno ili djelomično isključiti određene obveze iz primjene otpisa i konverzije pod određenim Zakonom propisanim uvjetima¹⁰. Kako bi Agencija bila u mogućnosti ispuniti svoju zakonsku obvezu i odgovarajuće rasporediti gubitke po vjerovnicima, potrebno je da banke uspostave odgovarajuće interne procese i procedure, upravljačke informacijske sustave i pripadajuće aranžmane kako bi bile u stanju identificirati obveze koje se po Zakonu isključuju iz otpisa i konverzije, te pružiti podršku Agenciji u procjeni eventualnog dodatnog isključenja na osnovi posebnih zakonskih ovlaštenja. U svakom slučaju, banke trebaju biti podrška Agenciji u izvršenju instrumenata restrukturiranja.

Minimalni zahtjev za kapitalom i prihvatljivim obvezama (u daljnjem tekstu: minimalni zahtjev ili MREL zahtjev ili MREL) predstavlja zahtjev bankama određen od strane Agencije u cilju

⁹ Zakon o bankama, čl. 204. st. (1).

¹⁰ Zakon o bankama, čl. 204. st. (3).

stalnog održavanja određene minimalne razine kapitala i prihvatljivih obveza kako bi banke bile u stanju implementirati preferiranu strategiju restrukturiranja. Postizanje i održavanje MREL zahtjeva predstavlja ključnu kariku u postizanju mogućnosti restrukturiranja banke. Potrebno je da banke vode računa ne samo o iznosu kapitala i prihvatljivih obveza koje ulaze u izračun MREL-a, već i o njegovoj strukturi, jer Agencija može bankama postaviti dodatni zahtjev održavanja odgovarajuće strukture MREL-a prema redoslijedu prioriteta obveza u postupku likvidacije ili stečaja banke¹¹. Taj dodatni zahtjev se određuje ako Agencija procijeni da postoji rizik da vjerovnici u postupku restrukturiranja banke pretrpe veće gubitke nego što bi ih pretrpjeli u stečajnom postupku.

2.2.1. Načela - Kapacitet pokrića gubitka i dokapitalizacije

[Načelo2.1.] Dovoljan kapacitet pokrića gubitka i dokapitalizacije

Banke trebaju imati dovoljan kapacitet pokrića gubitka i dokapitalizacije kako bi se gubici rasporedili na što širi krug obaveza i kako bi se djelotvorno primijenila strategija restrukturiranja.

Potrebno je da banke na točan i pouzdan način prepoznaju i kvantificiraju:

- iznos obveza koje će se prema preferiranoj strategiji restrukturiranja koristiti za pokriće gubitka i za dokapitalizaciju;
- iznos obveza koje su prema Zakonu isključene iz otpisa i konverzije;
- iznos obveza koje se vjerojatno neće koristiti za pokriće gubitka i dokapitalizaciju, minimalno vodeći računa o:
 - o dospijeću;
 - o redoslijedu prioriteta;
 - o vlasniku instrumenta i prenosivosti instrumenta;
 - o rizicima da obveza bude isključena iz primjene otpisa i konverzije;
 - o iznosu.

Obveze koje nisu isključene iz otpisa i konverzije trebaju biti raspoređene prema redoslijedu prioriteta u postupku likvidacije ili stečaja banke. Dodatno, potrebno je da banke pruže sve potrebne informacije za procjenu koliko bi se vjerovnici i dioničari naplatili u slučaju stečaja banke i to za svaki red prioriteta, a sve u cilju ispunjenja zakonskih zaštitnih mjera¹² da u postupku stečaja banke vjerovnici i dioničari ne podnose veće gubitke nego što bi ih pretrpjeli u stečajnom postupku.

[Načelo 2.2.] Operativno provođenje otpisa i konverzije

Banke trebaju uspostaviti odgovarajuće interne procese i procedure, upravljačke informacijske sustave i mehanizme, interno ili od treće strane, kako bi bile u stanju podržati operativno provođenje otpisa i konverzije te redovno procjenjivati i testirati njihovu djelotvornost.

Potrebno je da banke uspostave procese i infrastrukturu kako bi na zahtjev Agencije u kratkom roku mogle pružiti potpune podatke o obvezama za pokriće gubitka.

Banke trebaju usvojiti procedure za operativno provođenje otpisa i konverzije (eng. *bail-inplaybook*) koje bi najmanje obuhvatile sljedeće:

¹¹ Zakon o bankama, čl. 227. st. (1).

¹² Zakon o bankama, čl. 213.

- sve upravljačke mehanizme, aktivnosti i procese koje je potrebno poduzeti od strane banke (ili u ime banke) za efikasno provođenje otpisa i konverzije;
- redosljed događaja baziran na očekivanom vremenu provođenja restrukturiranja; zatim pravne, operativne, računovodstvene i porezne aspekte za svaki tip prihvatljivih obveza u provođenju otpisa i konverzije, te koji se upravljački aranžmani primjenjuju za svaki događaj iz redosljeda;
- aranžmane za izvršenje otpisa i konverzije, uključujući komunikacijske kanale s vanjskim sudionicima važnim za njihovo izvršenje (npr. Registar vrijednosnih papira u FBiH i dr.). Potrebno je da banke osiguraju spremne sustave i resurse kako bi brzo (u roku od nekoliko sati) mogli dobiti ažurne informacije o (i) vrijednosnim papirima koji su obuhvaćeni otpisom i konverzijom, uključujući naziv i šifru izdanja (ISIN - *International Securities Identification Number* ili drugu odgovarajuću šifru) i (ii) nazivu središnjeg depozitara (eng. *Central Securities Depository - CSD*) gdje su vrijednosni papiri registrirani. Potrebno je da su banke u mogućnosti identificirati agente, ako su oni nužni za izvršenje otpisa i konverzije.
- aranžmane koji osiguravaju da su informacije dostavljene Agenciji za operativno provođenje otpisa i konverzije potpune, točne i da su prošle kontrolu kvalitete.

Potrebno je da nadležni organ banke usvoji procedure za operativno provođenje otpisa i konverzije (eng. *bail-inplaybook*)¹³.

2.2.2. Načela - Minimalni zahtjev za kapital i prihvatljive obveze (MREL)

[Načelo 2.3.] Dovoljna razina kvalificiranih prihvatljivih obveza za ispunjenje MREL-a

Banke trebaju održavati dovoljnu razinu kvalificiranih prihvatljivih obveza za ispunjenje MREL zahtjeva, koji je određen od strane Agencije sukladno Metodologiji za određivanje minimalnog zahtjeva za kapital i prihvatljive obveze banke.

Potrebno je da banke:

- Agenciji u svakom momentu budu spremne pružiti sve potrebne informacije i podatke za određivanje MREL-a, uključujući i informacije koje se odnose na eventualnu dodatnu korekciju¹⁴ MREL zahtjeva;
- kontinuirano održavaju MREL zahtjev.

[Načelo 2.4.] Kvalificirane prihvatljive obveze

Banke trebaju kontinuirano održavati kvalificirane prihvatljive obveze koje se mogu koristiti za pokriće gubitaka i dokapitalizaciju, uključujući i određeni iznos subordiniranog duga, ako je Agencija naložila banci da se MREL zahtjev potpuno ili djelomično ispunjava subordiniranim dugom¹⁵.

U tom smislu, potrebno je da banke:

- budu u stanju osigurati sve potrebne informacije (ako je potrebno i pravna mišljenja) vezano za prihvatljivost kapitala i obaveza koje se koriste u postupku otpisa i konverzije;
- u slučaju potrebe, osiguraju pretpostavke za ispunjenje zahtjeva za subordinaciju kroz odgovarajuće kvalificirane prihvatljive obveze;

¹³ Agencija može donijeti opće smjernice za izradu bail-in playbooka.

¹⁴ Metodologija za određivanje minimalnog zahtjeva za kapital i prihvatljive obveze banke, točka 7.

¹⁵ Metodologija za određivanje minimalnog zahtjeva za kapital i prihvatljive obveze banke, točka 9.

- u cilju pravne sigurnosti otpisa i konverzije prihvatljivih obveza uređenih stranim pravom, gdje god je to moguće, uključe ili dopune ugovorne odredbe s odgovarajućim odredbama da su te obveze podložne otpisu i konverziji u slučaju primjene instrumenta unutarnjeg restrukturiranja;
- smanje potencijalno prekomjernu izloženost sektoru stanovništva kroz povlaštenu („senior“) i subordinirani dug, te da Agenciji mogu pružiti sve potrebne podatke o toj izloženosti u cilju procjene mogućih prepreka mogućnosti restrukturiranja;
- smanje potencijalno oslanjanje na instrumente izdane od strane društva za posebne namjene (eng. *Special purpose vehicle*) i druge slične financijske aranžmane koji mogu utjecati na neispunjavanje MREL zahtjeva. Dodatno, banka treba biti spremna pružiti sve potrebne informacije kako bi obrazložila da takvi financijski aranžmani nemaju utjecaja na opravdanost i provedivost strategije restrukturiranja;
- prethodno obavijeste Agenciju o svim prihvatljivim obvezama s ugovornim klauzulama posebnog odobrenja, uključujući i one s preostalim rokom dospelja manjim od godine dana, koje se namjeravaju opozvati, iskupiti, isplatiti ili ponovno otkupiti prije ugovornog roka dospelja.

2.3. LIKVIDNOST I IZVORI FINANCIRANJA U RESTRUKTURIRANJU

Banke trebaju uspostaviti procese i biti sposobne:

- (i) procijeniti likvidnost i potrebe za financiranjem u scenariju implementacije strategije restrukturiranja;
- (ii) izračunavati i izvješćivati o likvidonosnim pozicijama u restrukturiranju;
- (iii) identificirati i mobilizirati odgovarajuće kolaterale koji se mogu upotrijebiti za osiguranje dodatnog financiranja tijekom i nakon postupka restrukturiranja.

Realno je za pretpostaviti da će banke zbog asimetričnosti informacija vezano za održivost poslovanja nakon postupka restrukturiranja biti izložene dodatnim likvidonosnim zahtjevima. I u takvim okolnostima banke trebaju osigurati ispunjavanje svih svojih obveza u skladu s ugovornim odredbama. Zbog toga banke trebaju razviti odgovarajuće metodologije za *ex ante* procjenu likvidonosnih potreba u uvjetima implementacije strategije restrukturiranja. U tom smislu banke trebaju biti sposobne identificirati i izvijestiti o ukupnoj neopterećenoj imovini, koja u kratkom vremenu može biti upotrijebljena kao kolateral za dodatno financiranje, te opisati eventualna ograničenja (pravna, regulatorna, operativna i dr.) za njihovo korištenje u stresnim uvjetima. U ispunjavanju prethodno navedenog, banke bi se trebale osloniti na već razvijene sustave za potrebe nadzora banaka (supervizije).

2.3.1. Načela

[Načelo 3.1.] PROCJENA LIKVIDNOSTI I POTREBE ZA FINANCIRANJEM U RESTRUKTURIRANJU

Banke trebaju imati razvijene metodologije za procjenu likvidnosti i potrebe za financiranjem, pod različitim pretpostavkama, u uvjetima implementacije strategije restrukturiranja kao i identificirane izvore likvidnosti.

Potrebno je da banke identificiraju ključne faktore likvidnosti u uvjetima restrukturiranja i da ih analiziraju ovisno o prirodi krizne situacije (npr. spororazvijajuća ili brzorazvijajuća kriza, kriza solventnosti ili kriza likvidnosti i sl.) i u skladu s tim analiziraju rizike koji utječu na faktore likvidnosti (odljev depozita ili likvidonosne potrebe za poravnanje platnih sustava i sl.).

Banke trebaju razviti metodologije kojima će pod različitim scenarijima restrukturiranja simulirati novčani tok od imovine, obveza i izvanbilančnih stavki, kao i razvoj kapaciteta likvidnosne pokrivenosti (eng. *counter balancing capacity*) po vremenskim razdobljima.

Potrebno je da simulacije uključuju:

- ugovorene novčane priljeve i odljeve;
- pretpostavljene (eng. *behavioural*) novčane priljeve i odljeve, koji se u pravilu realiziraju;
- razvoj likvidnosne pokrivenosti i njene likvidonosne vrijednosti nakon primjene pretpostavljenih korektivnih faktora (eng. *haircuts*).

Novčani tokovi i dodatni izvori financiranja trebaju biti simulirani:

- agregirano u izvještajnoj valuti KM, te na razini svake materijalno značajne valute, uključujući i valute koje su značajne za sudjelovanje u infrastruktura financijskog tržišta (kliring, poravnanje i sl.);
- kroz određena vremenska razdoblja, od prekonocnog razdoblja, pa do dovoljnog razdoblja nakon restrukturiranja (npr. 6 mjeseci).

Pri procjeni likvidnosti i izvora financiranja pri implementaciji strategije restrukturiranja, od banaka se očekuje konzervativan pristup, te da posebnu pažnju usmjere na:

- pravne, regulatorne i operativne prepreke vezane za transfer likvidnosti, naročito između članica bankarske grupe;
- obveze koje proizlaze iz aktivnosti plaćanja, kliringa i poravnanja, uključujući moguće likvidnosne efekte aktivnosti upravljanja rizikom poduzete od strane infrastruktura financijskog tržišta ili posrednika;
- moguće suspenzije i raskide ugovora, kao i pravo netiranja, koje druga ugovorna strana može aktivirati u slučaju restrukturiranja banke;
- pravne i operativne prepreke za pravodobno zalaganje raspoloživih kolaterala;
- najviše unutardnevne potrebe za likvidnosti;
- raspoložive prozore likvidnosti Centralne banke, uključujući rokove i uvjete njihovog korištenja (npr. prihvatljivi kolaterali, omjer kolaterala-kredita, rokovi korištenja i sl.).

Banke trebaju dokumentirano obrazložiti ključne pretpostavke kojima potkrjepljuju svoje procjene.

Od banaka se također očekuje da rezultate prethodno navedenih analiza uključe u strategiju likvidnosti u uvjetima restrukturiranja i pripadajući plan financiranja.

[Načelo 3.2.] MJERENJE I IZVJEŠĆIVANJE O STANJU LIKVIDNOSTI U RESTRUKTURIRANJU

Banke trebaju imati uspostavljene procese i resurse za mjerenje i izvješćivanje o stanju likvidnosti i potrebama za financiranjem u slučaju restrukturiranja banke, kao i o raspoloživim izvorima financiranja.

Potrebno je da banke dokažu da su sposobne mjeriti i izvješćivati o pozicijama likvidnosti u vrlo kratkom roku. Očekuje se da su u stanju prognozirati neto likvidonosnu poziciju prema vremenskim razdobljima, uključujući i unutardnevno razdoblje, te izvješćivati o:

- novčanim priljevima i odljevima (razlikujući ugovorne i pretpostavljene novčane tokove);
- kapacitetu likvidnosne pokrivenosti i njenoj likvidonosnoj vrijednosti nakon primjene pretpostavljenih korektivnih faktora (eng. *haircuts*).

Banka treba obrazložiti pretpostavke korištene pri procjeni kapaciteta likvidnosne pokrivenosti, kao što su korektivni faktori (eng. *haircuts*), stope obnavljanja (eng. *rollover rates*), stope odljeva (eng. *runoff rates*) i sl.

[Načelo 3.3.] IDENTIFIKACIJA I MOBILIZACIJA KOLATERALA ZA VRIJEME I NAKON RESTRUKTURIRANJA

Banke trebaju imati uspostavljene procese i resurse za identifikaciju i mobilizaciju imovine koja može biti korištena kao kolateral za dobivanje dodatnih izvora financiranja. Kako bi se osiguralo svrsishodno i efikasno korištenje raspoloživih kolaterala u restrukturiranju, banke bi trebale predvidjeti potrebno vrijeme za njihovu mobilizaciju, kao i potrebne korake koje treba poduzeti kako bi oni bili prihvatljivi drugim ugovornim stranama.

U tu svrhu banke bi trebale biti sposobne:

- identificirati raspoložive kolaterale;
 - o identificirati svu imovinu koja se potencijalno može kvalificirati kao prihvatljiv kolateral za financiranje u restrukturiranju (npr. likvidna imovina prema različitim razinama i posebno nelikvidna imovina);
 - o razlikovati opterećenu i neopterećenu imovinu te definirati pravnu osnovu svih kolaterala (založeni ili nezaloženi);
 - o pratiti stanje neopterećenih i raspoloživih kolaterala na pojedinačnoj osnovi i to za svaku materijalno značajnu valutu;
 - o detaljno izvješćivati o raspoloživim kolateralima (vrsta imovine, valuta, lokacija, kreditna kvaliteta, prihvatljivost za centralnu banku i sl.), čak i u uvjetima naglog pogoršanja uvjeta poslovanja;
- operativno mobilizirati kolaterale;
 - o razviti i dokumentirati sve potrebne operativne korake (uključujući vremenski horizont i upravljačke procese) za mobilizaciju kolaterala;
 - o posebno se fokusirati na imovinu koja se teže može prodati na tržištu (npr. potraživanja po kreditima i sl.);
- ocijeniti sposobnost mobilizacije kolaterala i najmanje jednom godišnje procijeniti i testirati operativnu spremnost banke za mobilizaciju raspoloživih kolaterala (npr. mogućnost prodaje, zalaganja u repo aranžmanima, financiranja uz kolateral i sl.).

2.4. Operativni nastavak poslovanja i pristup infrastrukturama financijskog tržišta

Potrebno je da banke imaju adekvatne operativne aranžmane kako bi bile u stanju osigurati kontinuitet ključnih usluga koje su neophodne za održavanje ključnih funkcija i ključnih linija poslovanja neophodnih za efikasnu implementaciju strategije restrukturiranja i posljedičnu reorganizaciju poslovanja. Banke trebaju uspostaviti neophodne procese i aranžmane kako bi osigurale kontinuirani pristup platnim uslugama, kliring uslugama, sustavima poravnjanja i uslugama skrbništva te ostalim infrastrukturama financijskog tržišta (eng. *Financial Market Infrastructure - FMI*), što podrazumijeva prije, za vrijeme i nakon restrukturiranja banke.

Operativni nastavak poslovanja podrazumijeva sposobnost banke za implementaciju strategije restrukturiranja s operativnog aspekta. U tom smislu potrebno je uspostaviti odgovarajuće mehanizme koji će osigurati kontinuirano pružanje usluga neophodnih za:

- održavanje pružanja bančinih ključnih funkcija realnom sektoru i financijskim tržištima („ključne usluge“);

- podršku bančnih ključnih linija poslovanja koje su neophodne za uspješnu implementaciju strategije restrukturiranja i posljedičnu reorganizaciju poslovanja („esencijalne usluge“).

Prethodno navedene usluge zajedno se nazivaju „relevantne usluge“.

Operativni nastavak poslovanja obuhvaća identificiranje i raspored (mapiranje) međuovisnosti relevantnih usluga s ključnim funkcijama i ključnim linijama poslovanja, procjenu rizika, mjere za ublažavanje rizika te mjere za poboljšanje spremnosti za restrukturiranje, uključujući i odgovarajuće upravljačke informacijske sustave (eng. *Management Information Systems - MIS*).

Operativni kontinuitet poslovanja važan je i s aspekta usluga infrastruktura financijskih tržišta (FMI), npr. u pružanju platnih i kliring usluga, poravnanja i skrbništva, bez obzira pružaju li se te usluge direktno ili preko posrednika. Bez pristupa navedenim uslugama prije i tijekom restrukturiranja, banke ne bi bile u mogućnosti nastaviti poslovanje, što bi moglo ugroziti stabilizaciju poslovanja i ujedno ih onemogućiti u obavljanju ključnih funkcija.

U tom smislu, banke trebaju imati jasan pregled korištenja navedenih usluga, te trebaju razviti planove za nepredviđene situacije, kao i mjere kako bi se osigurao kontinuirani pristup FMI uslugama.

2.4.1. Načela - Operativni nastavak poslovanja u restrukturiranju

[Načelo 4.1.] IDENTIFIKACIJA I RASPORED (MAPIRANJE) MEĐUOVISNOSTI ZA OPERATIVNI NASTAVAK POSLOVANJA

Banke trebaju imati identificirane sve relevantne usluge, kao i operativnu imovinu i funkcije /zaposlenike, kako bi bile u stanju osigurati kontinuitet ključnih funkcija i ključnih linija poslovanja neophodnih za efikasnu implementaciju strategije restrukturiranja i posljedičnu reorganizaciju poslovanja. Sve relevantne usluge trebaju biti raspoređene (mapirane) prema pravnim osobama, ključnim funkcijama, ključnim linijama poslovanja i odnosnim ugovornim aranžmanima.

Potrebno je da banke:

- provode i održavaju sveobuhvatnu identifikaciju svih relevantnih usluga (koje se pružaju unutar grupe ili od strane trećih osoba) te operativnu imovinu i funkcije/zaposlenike. Usluge koje se smatraju da nisu relevantne su one: (i) čiji prekid nema materijalni utjecaj na kontinuitet obavljanja ključnih funkcija i ključnih linija poslovanja i (ii) mogu biti pružene od strane drugog pružatelja u razumnom vremenu i usporedivom opsegu vezano za predmet, kvalitetu i cijenu;
- provode i održavaju sveobuhvatno raspoređivanje (mapiranje) relevantnih usluga prema ključnim funkcijama, ključnim linijama poslovanja i pravnim osobama (koje pružaju ili primaju usluge), kao i prema relevantnoj imovini i funkcijama/zaposlenicima, uključujući i njihovu lokaciju (fizička lokacija unutar grupe). Ove operativne međuovisnosti trebaju uključiti i usluge koje se pružaju između raznih pružatelja (npr. unutargrupni pružatelj koji je uslugu podugovorio s trećom stranom);
- provode i održavaju raspoređivanje (mapiranje) relevantnih usluga prema ugovorima/aranžmanima kojima su uređeni;
- razviju i održavaju bazu podataka - „katalog usluga“, koji treba biti ažuran i imati mogućnost pretraživanja. U njemu trebaju biti objedinjene sve mapirane informacije,

kojima se može pouzdano pristupiti za potrebe planiranja odnosno provođenja restrukturiranja, uključujući i krizne situacije.

Banke također trebaju osigurati da svi ugovorni aranžmani s trećim osobama ili pružateljima unutar grupe budu zadovoljavajuće dokumentirani te da sadrže sve potrebne informacije kako bi Agencija mogla donijeti odgovarajuće odluke sukladno zakonskim ovlaštenjima (npr. zamjena pružatelja usluga i sl.).

[Načelo 4.2.] PROCJENA RIZIKA OPERATIVNOG NASTAVKA POSLOVANJA

Rizici operativnog nastavka poslovanja u restrukturiranju trebaju biti sveobuhvatno procijenjeni od strane banaka, kao što je prekid relevantnih usluga, nemogućnost pristupa operativnoj imovini i nepostojanje/neraspoloživost potrebnih zaposlenika. Rezultat analize rizika treba biti dobro razumijevanje banaka u kojoj mjeri su operativni aranžmani u mogućnosti podržati operativno izvršenje strategije restrukturiranja i podržati reorganizaciju poslovanja nakon restrukturiranja.

Nakon identificiranja i raspoređivanja (mapiranja) relevantnih usluga, operativne imovine i funkcija/zaposlenika (Načelo 4.1.), potrebno je da banke provedu procjenu rizika prekida međuovisnosti u uvjetima restrukturiranja. Procjena rizika treba biti bazirana na potencijalnim slučajevima prekida pružanja usluga (npr. jednostrani raskid ugovora od strane pružatelja usluge i sl.).

Analiza rizika treba uzeti u obzir sljedeće elemente:

- pravo koje se primjenjuje na odnosne ugovorne aranžmane te eventualne implikacije;
- lokacija i pravni status (npr. vlasništvo ili najam) odnosne imovine;
- potencijalna neraspoloživost odgovarajućih funkcija/zaposlenika u restrukturiranju.

Kao dio analize rizika, potrebno je da banke analiziraju jesu li:

- ugovori adekvatno dokumentirani;
- cijene i dodatni troškovi ugovoreni na tržišnim načelima;
- posjeduju li pružatelji usluga odgovarajuće financijske resurse kako bi tijekom i nakon restrukturiranja banke bili u stanju nastaviti s pružanjem usluga (vidi Načelo 4.3.).

[Načelo 4.3.] AKTIVNOSTI ZA UBLAŽAVANJE RIZIKA OPERATIVNOG NASTAVKA POSLOVANJA I MJERE ZA BOLJU SPREMNOST ZA RESTRUKTURIRANJE

Banke trebaju na odgovarajući način upravljati identificiranim rizicima operativnog nastavka poslovanja u restrukturiranju kroz aktivnosti njihovog ublažavanja i poduzimanja mjera za poboljšanje spremnosti banke za restrukturiranje, a time se ujedno pomaže reorganizacija banke nakon restrukturiranja.

Potrebno je da banke pored definiranja poduzmu i aktivnosti za ublažavanje rizika operativnog nastavka poslovanja u restrukturiranju.

- Banke trebaju osigurati nastavak primjene ugovornih aranžmana pružanja relevantnih usluga i u slučaju restrukturiranja banke (neovisno o tome je li pružatelj unutargrupni subjekt ili treća strana), tj. banke trebaju osigurati da su takvi ugovori održivi u restrukturiranju)¹⁶. Navedeno znači da ugovorne odredbe osiguraju:

¹⁶ Karakteristike ugovora „Održivih u restrukturiranju“ (eng. *resolution-resilient*) detaljnije su prikazane u Pojmovniku.

- nemogućnost raskida, suspenzije ili izmjena zbog restrukturiranja banke ili reorganizacije nakon restrukturiranja;
- mogućnost prijenosa pružanja usluga na novog primatelja od strane trenutnog primatelja zbog restrukturiranja banke;
- neophodnu podršku pružatelja usluge u slučaju prijenosa na novog pružatelja ili na novog primatelja usluge;
- kontinuitet pružanja usluge subjektu grupe koji je dezinvestiran tijekom restrukturiranja.

Održivost u restrukturiranju može se postići izričitim ugovornim odredbama ili kroz primjenu odgovarajućeg propisa. Ako banka nije u mogućnosti izmijeniti/dopuniti ugovorne aranžmane kako bi ti ugovori bili održivi u restrukturiranju, tada treba o istome obavijestiti Agenciju uz predočenje alternativne strategije, npr. zamjena pružatelja usluga i mogućnost ugovaranja traženih odredbi s novim pružateljem.

- Od banaka se očekuje postojanje jasnih, transparentnih i tržišnih cijena/troškova koje se odnose na relevantne usluge koje banke primaju, kako bi se unaprijed mogao točno procijeniti njihov trošak u restrukturiranju i s tim povezanog donošenja odgovarajućih odluka.
- Banke trebaju utvrditi jesu li pružatelji relevantnih usluga financijski održivi u restrukturiranju, te da u konačnici osiguraju da su financijski održivi:
 - kojom metodom će banke osigurati da su pružatelji usluga financijski održivi ovisi o tome je li pružatelj usluga subjekt unutar grupe, neregulirani¹⁷ subjekt unutar grupe ili izvan grupe;
 - ako relevantne usluge pruža neregulirani subjekt unutar grupe, očekuje se da isti raspoláže adekvatnom likvidnom imovinom (najmanje 50% godišnjih fiksnih operativnih troškova) koja treba biti izdvojena od ostale imovine grupe. To može implicirati držanje odgovarajuće likvidne imovine ili depozita kod subjekta izvan grupe. Ako relevantne usluge pruža subjekt izvan grupe, očekuje se da banke provedu dubinsku provjeru (eng. *due diligence*) njegovog financijskog poslovanja.
- Banke trebaju imati uspostavljene aranžmane kojima osiguravaju pristup relevantnoj operativnoj imovini u slučaju restrukturiranja banke, kao što su licencni ugovori ili ugovori o najmu održivi u restrukturiranju. Ako banka prethodno navedeno ne može osigurati, očekuje se da ta imovina bude u vlasništvu ili najmu pružatelja usluge ili primatelja usluge.
- Banke trebaju imati uspostavljene planove za nepredviđene situacije kojim se osigurava da relevantne funkcije budu kadrovski popunjene u restrukturiranju. To uključuje:
 - planove zadržavanja (uključujući upravljanje i procese) koji opisuju mjere koje banka prije i tijekom restrukturiranja u kratkom roku može poduzeti kako bi ublažila napuštanje/otkaze zaposlenika na relevantnim funkcijama;
 - aktivnosti zamjene zaposlenika koji su napustili relevantne funkcije s novim zaposlenicima, adekvatnog iskustva i znanja;
 - gdje je potrebno, aranžmane rješavanja rizika povezanih sa zaposlenicima koji će imati dvostruku funkciju u restrukturiranju¹⁸.

¹⁷ Pod nereguliranim subjektom podrazumijeva se da isti nije obuhvaćen prudencijalnom regulativom vezano za kapital i likvidnost na pojedinačnoj osnovi

¹⁸ Na primjer, postojanje sporazuma koji će na privremenoj osnovi davati mogućnosti subjektu grupe za pružanje funkcija od strane zaposlenika drugog subjekta.

Banke trebaju uzeti u obzir relevantne propise koji reguliraju radne odnose i s njima povezane zahtjeve, kao što su, na primjer, prethodna odobrenja za promjenu nadležnosti i odgovornosti te pripadajuće novčane nadoknade.

[Načelo 4.4.] IDENTIFICIRANJE, MAPIRANJE I PROCJENA OVISNOSTI O INFRASTRUKTURAMA FINANCIJSKOG TRŽIŠTA

Banke trebaju imati identificirane sve ključne i esencijalne FMI usluge prema pružateljima navedenih usluga (bez obzira primaju li usluge direktno od FMI ili preko posrednika) te ih rasporediti (mapirati) prema pravnim osobama, ključnim funkcijama i ključnim linijama poslovanja.

Potrebno je da banke:

- identificiraju sve pružatelje FMI usluga koje koriste, kao i mjesta trgovanja (eng. *trading venues*). Pod FMI pružateljima usluga se podrazumijevaju direktno FMI (kao što su platni sustavi, sustavi poravnanja, središnje druge ugovorne strane i trgovinski repozitoriji/baze) ili FMI posrednici koji nude usluge plaćanja, kliringa, poravnanja ili usluge skrbništva, kao što su korespondentne ili skrbničke banke;
- identificiraju koje FMI usluge su neophodne za kontinuitet ključnih funkcija (ključne FMI usluge) i ključne linije poslovanja (esencijalne FMI usluge). U ostvarenju ovog cilja, banke trebaju razviti objektivan pristup, uzimajući u obzir, između ostalog, utjecaj prestanka ili smanjenja pristupa na:
 - o ključne funkcije i ključne linije poslovanja;
 - o poslovanje ključnih klijenta i to za FMI posrednike.
- rasporede (mapiraju) svaku ključnu ili esencijalnu FMI uslugu prema pravnom subjektu te na koju se ključnu funkciju i ključnu liniju poslovanja odnosi;
- identificiraju njihove uloge (npr. skrbnik, nostro agent, osiguravatelj likvidnosti i dr.).

Banke trebaju osigurati navedene informacije u FMI planu za nepredviđene situacije (vidi Načelo 4.6.) te ih u odgovarajućem izvješću dostaviti Agenciji, ako se zatraži.

[Načelo 4.5.] RAZUMIJEVANJE ZAHTJEVA ZA KONTINUITET PRISTUPA

Banke trebaju: (i) imati jasnu sliku svih preuvjeta za kontinuitet pristupa ključnim i esencijalnim FMI uslugama i (ii) napraviti dokumentiranu procjenu mogućih financijskih i operativnih zahtjeva koje FMI pružatelji mogu tražiti prije i tijekom restrukturiranja.

Potrebno je da banke:

- posjeduju jasnu sliku svih preuvjeta za kontinuitet pristupa ključnim i esencijalnim FMI uslugama. Na temelju pravila i ugovora s FMI pružateljima usluga banke trebaju identificirati i dokumentirati značajne obveze, posebno financijske i operativne i razmotre za koje će obveze banka ili njen sljednik (nakon restrukturiranja) imati poteškoća u njihovom ispunjavanju. Pored toga, na temelju pravila i ugovora s FMI pružateljima usluga, trebalo bi identificirati eventualne značajne obveze prema drugim pružateljima usluga, a koje su neophodne za korištenje FMI usluga¹⁹;
- razmotre što bi²⁰, u kojim okolnostima i u kojem vremenu (odmah ili nakon nekoliko dana) FMI pružatelji mogli poduzeti u slučaju restrukturiranja banke;

¹⁹ Kao što su pružatelji komunikacijskih usluga (npr. SWIFT), IT pružatelji usluga (npr. kada je određena aplikacija neophodna za pristup FMI) i sl.

²⁰ Npr. dodatni zahtjevi vezano za trgovanje, smanjenje kreditnih linija i sl.

- razmotre eventualne likvidonosne zahtjeve u različitim kriznim situacijama s kojima se mogu suočiti te da osiguraju odgovarajuće procjene, skupa s podacima o kreditnim linijama i njihovom korištenju;
- u svojim FMI planovima za nepredviđene situacije objasne metodologiju kojom potkrjepljuju svoje procjene likvidonosnih zahtjeva u stresnim situacijama. Također, potrebno je da prema potrebi uključe dodatne informacije o eventualnim zahtjevima (npr. povećanje naknada) koje drugi pružatelji usluga za pristup FMI mogu nametnuti.

[Načelo 4.6.] FMI PLANOVI ZA NEPREDVIĐENE SITUACIJE I MJERE KOJIMA SE OSIGURAVA KONTINUITET FMI USLUGAMA

Banke trebaju imati razvijen FMI plan za nepredviđene situacije koje sadržavaju razrađene i implementirane mjere za osiguravanje kontinuiteta pristupa FMI uslugama ili za njihov neometani prijenos ili za likvidaciju pristupa. To uključuje (i) mjere kojima se maksimizira vjerojatnost da će se ispuniti svi zahtjevi za pristup prije i tijekom restrukturiranja banke, kao i (ii) druge mjere kojima se podržava restrukturiranje.

Potrebno je da banke razviju FMI plan za nepredviđene situacije kako bi podržale kontinuitet pristupa FMI uslugama. Plan predstavlja operativni priručnik (eng. *playbook*), odobren od nadležnog organa banke, koji za svakog ključnog i esencijalnog FMI pružatelja ili posrednika sadržava:

- mjere ublažavanja za očekivane poteze pružatelja FMI usluga prije i za vrijeme restrukturiranja;
- infrastrukturu, procese i operativne aranžmane koje banke aktiviraju u cilju ispunjavanja zahtjeva FMI pružatelje usluga;
- aktivnosti koje bi banke mogle poduzeti u cilju ublažavanja mogućnosti prekida ili smanjenja opega pristupa FMI uslugama, koji imaju utjecaja na izvršenje ključnih funkcija i ključnih linija poslovanja.

U tom smislu, banke trebaju razmotriti sljedeće mjere kako bi poboljšale svoju mogućnost restrukturiranja:

- ako ugovori s FMI posrednicima ili drugim pružateljima usluga neophodnih za pristup FMI nisu održivi u restrukturiranju, trebaju ih kroz odgovarajuće bilateralne izmjene/dopune učiniti održivim u restrukturiranju²¹;
- identificirati moguće zamjene²² za FMI usluge koje koriste, kao i njihovu pravnu nadležnost.

2.5. Informacijski sustavi i zahtjevi za podacima

Banke trebaju imati uspostavljene adekvatne upravljačke informacijske sustave (MIS), sposobnost obavljanja odgovarajućih procjena i tehničko-tehnološku infrastrukturu kako bi bile u stanju podržati (i) izradu i ažuriranje planova restrukturiranja²³, (ii) izvršenje fer

²¹ Vidi Načelo 4.3. u kojima su navedene karakteristike koje bi ugovori „održivi na restrukturiranje“ trebali sadržavati, te korake koje bi banke trebale poduzeti kako bi u najvećoj mogućoj mjeri osigurale održivost u restrukturiranju.

²² Teško je za očekivati da bi eventualne zamjene bile raspoložive tijekom „vikend restrukturiranja“, ali bi mogle imati značajnu ulogu tijekom reorganizacije poslovanja.

²³ Zakon o bankama, čl. 182. st. (5).

i realne procjene vrijednosti imovine i obveza²⁴ i (iii) efikasnu primjenu mjera restrukturiranja²⁵ i u uvjetima brzog pogoršanja poslovanja.

Banke trebaju osigurati sve potrebne informacije i podatke kako bi Agencija bila u mogućnosti izraditi, kao i redovno ažurirati planove restrukturiranja, te trebaju u najvećoj mogućoj mjeri surađivati s Agencijom u ispunjavanju tog cilja. U tom smislu, kao dio redovne godišnje procjene mogućnosti restrukturiranja banke, Agencija će procjenjivati sposobnost banaka za prikupljanje i pružanje potrebnih informacija i podataka Agenciji ili neovisnim procjeniteljima.

U cilju prikupljanja potrebnih informacija i podataka kako bi mogla obaviti redovnu procjenu mogućnosti restrukturiranja, Agencija će koristiti informacije i podatke kojima raspolaže s osnove obavljanja nadzorne funkcije (npr. neposredne kontrole i dr.).

U ovom poglavlju pod terminom „MIS kapaciteti“ podrazumijevaju se MIS/baze podataka, sposobnost obavljanja adekvatnih procjena (vrednovanja) i tehnološka infrastruktura.

2.5.1. Načela

Banke trebaju uspostaviti adekvatne sustave upravljanja, kontrolu kvalitete i aranžmane za kontinuitet poslovanja kako bi osigurali da njihovi MIS kapaciteti zadovoljavaju sljedeća navedena načela prije i tijekom restrukturiranja.

Kao dio upravljačkih aranžmana²⁶, banke trebaju pod direktnom nadležnošću uprave uspostaviti efikasne upravljačke aranžmane, kako bi njihovi MIS-ovi bili u mogućnosti na vrijeme osigurati sve potrebne informacije i podatke za planiranje restrukturiranja, kao i za izvršenje restrukturiranja, uzevši u obzir sljedeća navedena načela.

Od banaka se posebno očekuje da dokažu da njihovi upravljački aranžmani imaju adekvatne:

- procese za konzistentno prikupljanje i agregiranje podataka na razini banke/grupe, te za njihovo pravodobno dostavljanje;
- procese, komunikacijske kanale i raspodjelu odgovornosti za razmjenu podataka i informacija s Agencijom i/ili neovisnim procjeniteljem;
- sustave i procese za kontrolu kvalitete, teza kontinuitet MIS kapaciteta.

Potrebno je da banke dokažu kako su njihovi aranžmani kontrole kvalitete u funkciji i kako su u stanju osigurati da su MIS kapaciteti adekvatno pripremljeni za restrukturiranje. U tom smislu potrebno je provoditi periodična testiranja i odgovarajuću nadogradnju MIS kapaciteta. Testiranja bi trebala pokazati jesu li MIS kapaciteti usklađeni sa sljedećim načelima, a posebno obuhvaćaju li:

- brzu isporuku informacija i podataka Agenciji, neovisnom procjenitelju ili drugom relevantnom sudioniku;
- konzistentno agregiranje podataka na razini banke/grupe;
- osjetljivost i fleksibilnost internih modela procjene.

O rezultatima testiranja (provjere valjanosti) banke trebaju izvijestiti svoju upravu i Agenciju. Izvješća o provjeri valjanosti trebala bi sadržavati uočene eventualne nedostatke, kao i mjere za njihovo ispravljanje.

²⁴ Zakon o bankama, čl. 189.

²⁵ Zakon o bankama, čl. 192.

²⁶ Vidi poglavlje 2.1.

Banke također trebaju ažurno voditi dokumentaciju koja opisuje pouzdanost ovih kapaciteta za zadovoljenje sjedećih načela. Dokumentacija treba opisivati izvorne sustave (eng. *source systems*) koji se koriste za produkciju podataka, kao i opis njihovog rada, implementirane kontrolne mehanizme i sudionike koji su uključeni u pripremu i provjeru (validaciju) podataka.

Uzimajući u obzir utvrđena načela u poglavlju 2.4., banke trebaju uspostaviti aranžmane kojima će osigurati kontinuitet ključnih MIS kapaciteta za vrijeme i nakon restrukturiranja, bez obzira radi li se o prenesenim ili zadržanim aktivnostima. Ovi aranžmani trebaju biti uključeni u planiranje za nepredviđene situacije u banci.

[Načelo 5.1.] MIS KAPACITETI KOJI OSIGURAVAJU INFORMACIJE I PODATKE NEOPHODNE ZA IZRADU I AŽURIRANJE PLANOVA RESTRUKTURIRANJA

Banke trebaju imati uspostavljene MIS kapacitete za pružanje informacija i podataka neophodnih za planiranje restrukturiranja.

Između ostalog, banke trebaju pokazati sljedeće kapacitete:

- izvješćivanja prema propisanim obrascima koji se odnose na restrukturiranje na točan, potpun i dovoljno detaljan način;
- pružanja informacija i podataka prema dole navedenim načelima 5.2. i 5.3.

Banke trebaju pružiti detaljan opis aranžmana kojima se osiguravaju ažurne informacije i podaci za izradu i ažuriranje planova restrukturiranja, te da su na stalnom raspolaganju Agenciji, ako se to zatraži.

U odnosu na specifični MIS, bazu podataka i kapacitet izvješćivanja, koji podržavaju aranžmane za operativni kontinuitet, banke trebaju:

- imati sveobuhvatne, ažurne i s mogućnošću pretraživanja MIS/baze podataka, koji osiguravaju brzi pristup informacijama i podacima potrebnim za restrukturiranje, te za naknadnu reorganizaciju poslovanja. To posebno uključuje:
 - o katalog usluga, naveden u Načelu 4.1.;
 - o repozitorij/bazu ugovora za pružanje usluga, s mogućnošću pretraživanja.

[Načelo 5.2.] MIS KAPACITETI KOJI PRUŽAJU INFORMACIJE I PODATKE NEOPHODNE ZA FER I REALNU PROCJENU VRIJEDNOSTI IMOVINE I OBVEZA

Banke trebaju imati uspostavljene MIS kapacitete koji pružaju ažurne i potpune informacije i podatke za fer i realnu procjenu vrijednosti imovine i obveza.

Potrebno je da banke:

- naprave samoprocjenu raspoloživosti informacija i podataka za vrijeme planiranja restrukturiranja, uključujući i kapacitete njihova agregiranja, te da o rezultatima te analize izvijeste Agenciju i prema potrebi otvore dijalog o mjerama za eventualna poboljšanja;
- provedu testiranja (eng. *dry-run*) kapaciteta banke za pružanje relevantnih informacija i podataka za provođenje procjene vrijednosti imovine i obveza ili za financijsku dubinsku provjeru (eng. *financial due diligence*);
- objasne i argumentiraju korištene baze podataka, pretpostavke i metodologije za svaki interni model procjene.

[Načelo 5.3.] MIS KAPACITETI KOJI PRUŽAJU INFORMACIJE I PODATKE NEOPHODNE ZA DJELOTVORNU PRIMJENU MJERA RESTRUKTURIRANJA

Banke trebaju imati uspostavljene MIS kapacitete koji pružaju ažurne i potpune informacije i podatke za implementaciju instrumenata restrukturiranja, čak i u slučaju uvjeta koji se brzo mijenjaju.

Banke trebaju dokazati sljedeće:

- sposobnost za (i) adekvatnu procjenu razine njihovog kapaciteta za apsorpciju gubitaka i (ii) osiguranje informacija i podataka potrebnih za izvršenje instrumenta unutarnjeg restrukturiranja. U tom smislu, potrebno je da banke imaju:
 - o repozitorij/bazu informacija o svakom instrumentu kapitala i svakom vrijednosnom papiru izdanom od strane banke/grupe;
 - o proces ažuriranja navedenih informacija;
 - o analizu koja utvrđuje prihvatljivost izdanih vrijednosnih papira za kapital ili za prihvatljive obveze;
 - o vođenje detaljne evidencije o financijskim ugovorima;
 - o ako su predviđeni instrumenti prijenosa, za svaku imovinu ili obveze koje se namjeravaju prenijeti (i) sposobnost da osiguraju neophodne informacije za procjenu vrijednosti imovine i obveza i (ii) sposobnost za omogućavanje brzog i jednostavnog pristupa neophodnim informacijama i podacima za sve relevantne sudionike, npr. uspostavom virtualne podatkovne sobe (eng. *Virtual Data Room*);
 - o sposobnost za istovremeno pružanje višestrukih podataka, na primjer za potrebe likvidnosti (vidi poglavlje 2.3.) i za potrebe procjene vrijednosti imovine i obveza, pod vremenskim pritiskom i u uvjetima financijskog stresa.

2.6. Komunikacija

Banke trebaju imati komunikacijske planove kako bi osigurale pravodobnu i dosljednu komunikaciju prema ključnim sudionicima (eng. *stakeholders*) i kako bi podržali implementaciju strategije restrukturiranja, uključujući i upravljačke aranžmane za efikasno provođenje planova.

Razumno je očekivati da će restrukturiranje banke izazvati veliki interes različitih sudionika pa nepostojanje adekvatne komunikacije može negativno utjecati na uspješno provođenje restrukturiranja. Pažljivo osmišljena komunikacija je presudna za postizanje povjerenja i s druge strane se smanjuje neizvjesnost u procesu restrukturiranja banke.

Koordinirano pružanje informacija ključnim sudionicima u slučaju restrukturiranja banke treba, između ostalog, osigurati postizanje sljedećih ciljeva:

- osiguravanje informacija dioničarima i vjerovnicima o odlukama iz restrukturiranja;
- osiguravanje vlasnicima pokrivenih depozita i drugim zaštićenim vjerovnicima informacije o njihovom zaštićenom statusu;
- osiguravanje da su zaposlenici, klijenti, dobavljači, pružatelji FMI usluga i druge zainteresirane strane informirani o odlukama iz restrukturiranja;
- očuvanje povjerenja tržišta na kojima banka posluje i sprječavanje poduzimanja radnji od drugih strana koje bi mogle negativno jeticati na provođenje restrukturiranja.

U tom smislu, komunikacijski plan treba biti pripremljen za vrijeme planirana restrukturiranja.

2.6.1. Načela

[Načelo 6.1.] KOMUNIKACIJSKI PLAN

Banke trebaju imati razvijene sveobuhvatne komunikacijske planove kojima informiraju ključne sudionike o implikacijama restrukturiranja banke, a njihova prvenstvena namjera je sprječavanje panike i smanjenje nejasnoća.

U tom smislu, potrebno je da banke:

- identificiraju ključne vanjske i unutarnje sudionike (na razini grupe) koji trebaju biti informirani o procesu restrukturiranja, uključujući i pružatelje usluga i operativne imovine;
- pripreme i održavaju ažuriranu listu ključnih vanjskih i unutarnjih sudionika;
- pripreme ciljanu komunikacijsku strategiju za svaku grupu sudionika s definiranim porukama i u skladu sa strategijom restrukturiranja koju je odredila Agencija. Komunikacijski plan za svaku grupu sudionika:
 - o treba sadržavati ključne poruke kojima se promovira povjerenje u banke tijekom restrukturiranja. Te poruke trebaju biti snažne, dosljedne i lako razumljive i, između ostalog, trebaju sadržavati:
 - općenite rečenice ovisno o dosadašnjoj komunikaciji i mjerama restrukturiranja koje mogu biti poduzete prema banci;
 - informacije o posljedicama restrukturiranja za svaku grupu sudionika u cilju promocije sigurnosti i predvidivosti;
 - o određuje kada je nužna komunikacija s određenom grupom sudionika;
 - o definira strategiju i procedure u cilju sprječavanja curenja informacija;
 - o identificira nositelje komunikacije i tko je zadužen za distribuciju (organizacijski dio ili funkcija);
 - o identificira djelotvorne komunikacijske kanale i potrebne infrastrukture za implementaciju strategije restrukturiranja i distribuciju poruka;
 - o dopunjuje ključne poruke kroz razvijanje predložaka za dokumente i e-mail poruke, učestalih pitanja i drugih alata (npr. ad hoc osnivanje call centra i sl.) koje će se koristiti u postupku restrukturiranja;
 - o identificira svu komunikaciju prema tržišnim sudionicima koja se zahtijeva prema propisima.

[Načelo 6.2.] KOMUNIKACIJSKO UPRAVLJANJE

Banke trebaju imati uspostavljene upravljačke aranžmane za provođenje komunikacijskog plana u bliskoj suradnji s Agencijom.

Od banaka se očekuje da:

- očekivanja navedena u Načelu 6.1. budu uključena u upravljačke aranžmane;
- utvrde odgovornosti za sastavljanje i izvršenje komunikacijskog plana koji se odnosi na restrukturiranje banke (npr. odgovornost određene organizacijske jedinice ili funkcije);
- definiraju procese odobravanja u svim područjima komunikacijskog plana, uključujući i konačno odobravanje za distribuciju poruka;
- osiguraju da su definirani zaposlenici svjesni svojih uloga pri komunikaciji s identificiranim grupama sudionika u kriznim situacijama, u koordinaciji s Agencijom;
- imaju uspostavljene aranžmane koji osiguravaju navedene zahtjeve povjerljivosti informacija;

- osiguraju potrebnu infrastrukturu i resurse za djelotvornu komunikaciju s identificiranim grupama sudionika. Navedeno može uključivati raspoloživu infrastrukturu u svakodnevnom poslovanju, ali i dodatnu infrastrukturu (npr. angažman specijaliziranih tvrtki za odnose s javnošću, povećanje kapaciteta call centra zbog očekivanog povećanog broja upita i sl.);
- pravodobno informiraju Agenciju ako propisani zahtjevi za objavom informacija mogu utjecati na implementaciju strategije restrukturiranja;
- uspostave procese za praćenje izvršavanja komunikacijskog plana.

2.7. Odvajanje i reorganizacija

Struktura, kompleksnost i međuovisnosti banke ne bi smjele predstavljati prepreke operativnoj implementaciji strategije restrukturiranja i postizanju ciljeva restrukturiranja.

Pravna, operativna i financijska struktura banke može stvarati prepreke za djelotvornu implementaciju mjera restrukturiranja.

Kako bi se osiguralo da struktura, kompleksnost i međuovisnosti banke ne predstavljaju prepreke restrukturiranju, procjena mogućnosti restrukturiranja treba uključivati sljedeće procjene:

- Promjene strukture banke

Na temelju procjene mogućnosti restrukturiranja banke, Agencija ima ovlaštenje²⁷ zahtijevati promjenu strukture i organizacije, ako su te mjere neophodne i razmjerne u slučaju banke u cilju smanjivanja ili otklanjanja prepreka za primjenu instrumenata restrukturiranja i kako bi se osigurala i poboljšala mogućnost restrukturiranja banke. U tom smislu, Agencija će procjenjivati u kojoj mjeri je potrebno mijenjati strukturu banke ili smanjivati kompleksnost grupe kako bi se osigurala mogućnost restrukturiranja. U slučaju da preferirana strategija restrukturiranja predviđa odvajanje određenih subjekata iz grupe, moguće je da će biti neophodno unaprijed (*ex ante*) smanjiti financijsku i operativnu međuovisnost grupe kako bi se i nadalje osigurao pristup ključnim funkcijama u restrukturiranju.

Agencija će primijeniti strukturne mjere samo u slučaju ako su one neophodne i razmjerne kako bi se osigurala mogućnost restrukturiranja banke.

- Odvajanje

Odvajanje se odnosi na način na koji bi se ključne funkcije i ključne linije poslovanja mogle pravno i ekonomski odvojiti od ostalih funkcija do mjere koja je potrebna kako bi se osigurao kontinuitet u slučaju propadanja banke. Procjena odvajanja se odnosi na procjenjivanje imovine i obveza, odnosnih usluga, zaposlenika, infrastrukture, kao i drugih pravnih, financijskih i IT međuovisnosti kako bi pružio izbor opsega prijenosa. Inicijalna analiza mogućnosti odvajanja ključnih funkcija i ključnih linija poslovanja treba biti napravljena od strane banaka i podnesena Agenciji u procesu planiranja restrukturiranja.

- Plan poslovne reorganizacije

Instrument unutarnjeg restrukturiranja u slučaju da banka nastavlja s poslovanjem može se primijeniti ako postoji realna mogućnost da će primjenom tog instrumenta, uz mjere koje se provode sukladno planu reorganizacije poslovanja, i uz ostvarivanje odgovarajućih ciljeva restrukturiranja, banci omogućiti ponovno uspostavljanje financijske stabilnosti i dugoročne održivosti²⁸. U tom smislu, potencijalne mjere reorganizacije poslovanja, kojima se ostvaruju odgovarajući ciljevi restrukturiranja, trebaju biti razmotrene već u fazi planiranja

²⁷ Zakon o bankama, čl. 185.

²⁸ Zakon o bankama čl. 203. st. (2).

restrukturiranja. Dodatno, od ključne je važnosti da je banka u stanju na vrijeme i djelotvorno provesti mjere reorganizacije poslovanja u slučaju restrukturiranja.

Prema tome, procjena ključnih elementa reorganizacije poslovanja treba biti pripremljena već u fazi planiranja restrukturiranja. U tu svrhu, banke se u određenom mjeri mogu osloniti na pretpostavke plana oporavka.

Ovisno o potencijalnim mjerama restrukturiranja koje bi se primijenile na banku, analize odvajanja su od posebne važnosti kod plana reorganizacije poslovanja, npr. u slučaju gašenja ili prodaje poslovnih linija ili subjekata.

2.7.1. Načela

[Načelo 7.1.] STRUKTURA, KOMPLEKSNOŠT I MEĐUOVISNOSTI

Banke trebaju identificirati, reducirati i otkloniti nepotrebne kompleksnosti u svojoj strukturi koje predstavljaju potencijalni rizik za implementaciju strategije restrukturiranja.

Banke bi trebale, ako je to neophodno i razmjerno slučaju:

- razmotriti mjere kojima bi se postigla operativna neovisnost materijalno značajnih subjekata kako bi se podržala strategija restrukturiranja, pogotovo ako ona predviđa razdvajanje i/ili reorganizaciju poslovanja;
- osigurati da pravna i operativna struktura nije previše kompleksna i međupovezana kako bi se osigurao kontinuitet pristupa ključnim funkcijama u restrukturiranju. Ako je potrebno, banke trebaju poduzeti mjere za smanjenje kompleksnosti ili pojednostavljenja pravne strukture;
- ako je potrebno, uskladiti pravnu strukturu grupe s ključnim funkcijama i ključnim linijama poslovanja;
- ako je potrebno, osigurati da broj poslovnih subjekata i kompleksnost strukture grupe ne sprječava primjenu predviđenih instrumenata restrukturiranja;
- uspostaviti pravnu strukturu i unutargrupne aranžmane financiranja koji olakšavaju implementaciju strategije restrukturiranja.

[Načelo 7.2.] ANALIZE ODVAJANJA KOD DJELOMIČNOG PRIJENOSA

Banke kod kojih je predviđen djelimični prijenos²⁹ trebaju provesti analize odvajanja kako bi bile spremne za strategiju djelimičnog prijenosa.

Potrebno je da banke provedu inicijalne analize odvajanja. Ove analize trebaju biti provedene na temelju (i) postojeće strukture i (ii) strukture nakon primjene mjera iz plana oporavka. U tom smislu, regulatorne, pravne, ugovorne i ekonomske zaštitne mjere trebaju biti razmotrene.

Analize trebaju uključivati sljedeće:

- opis usko povezanih aktivnosti (kao i pripadajućih usluga) koje se mogu odvojiti od ostatka grupe bez nepotrebnih kašnjenja i neproporcionalno visokih troškova;
- procjenu mogu li se imovina, obveze, usluge, zaposlenici i pripadajuća infrastruktura prenijeti na treće strane;

²⁹ Na primjer, kod primjene instrumenata restrukturiranja kao što je prodaja poslovanja, odvajanje i prijenos imovine i instrumenta banke za posebne namjene.

- procjenu mogu li se imovina i obveze koje se ne odnose ključne funkcije i ključne linije poslovanja, ali su uključene u opseg mogućeg prijenosa, prenijeti;
- opis što se namjerava s platnim, klirinškim i aktivnostima poravnanja – jesu li obuhvaćene u opsegu prijenosa ili se nalaze u opsegu za likvidaciju;
- opis IT sustava i licencnih vlasništva, zaposlenika i ključnih dijeljenih servisa, koji su neophodni za nove opsege;
- samoprocjenu potencijalnih ograničenja za odvajanje;
- opis potrebnih operativnih radnji i očekivanog vremena koji su neophodni za isporuku informacija i donosne procjene;
- opis mogućih troškova u slučaju primjene gore spomenutih opsega prijenosa;
- opis likvidnosti i potreba za financiranjem za nove opsege prijenosa, kao i opis mogućih izvora financiranja (nakon restrukturiranja).

[Načelo 7.3.] PLAN REORGANIZACIJE POSLOVANJA NAKON PRIMJENE INSTRUMENTA UNUTARNJEG RESTRUKTURIRANJA

Banke, kod kojih Agencija u sklopu strategije restrukturiranja predvidi korištenje instrumenta unutarnjeg restrukturiranja s nastavkom poslovanja banke, trebaju identificirati i procijeniti mjere kojima se omogućava ponovno uspostavljanje financijske stabilnosti i dugoročne održivosti i detaljno razmotriti mjere u planu reorganizacije poslovanja.

Agencija očekuje od banaka da unaprijed (*ex ante*) pripreme procjene ključnih elementa plana reorganizacije poslovanja kako bi bile spremne za restrukturiranje. U tom smislu, potrebno je da banke: (i) identificiraju i opišu mjere kojima se ponovo uspostavlja financijska stabilnost i dugoročna održivost, te da provedu inicijalnu procjenu tih mjera; (ii) navedu potrebno vrijeme za njihovu implementaciju, uključujući i opis potrebnih koraka; (iii) osiguraju potrebne kapacitete kako bi Agencija bila u stanju ocijeniti elemente pod (i) i (ii) za vrijeme restrukturiranja.

Potencijalne mjere reorganizacije mogu uključivati, ali nisu ograničene samo na:

- reorganizaciju svih aktivnosti;
- promjene operativnih sustava i infrastruktura;
- obustavu aktivnosti koje donose gubitak;
- reorganizaciju postojećih aktivnosti koje mogu biti konkurentne;
- prodaju imovine i linija poslovanja;
- gašenje aktivnosti trgovanja bez dodatnih gubitaka.

U tom smislu banke trebaju razmotriti i identificirati opcije/mjere reorganizacije iz plana oporavka koje se možda neće koristiti u fazi oporavka, kao i one koje nisu bile tamo identificirane, ali mogu doprinijeti dugoročnoj održivosti. Na primjer, izvršenje tih mjera možda neće imati izravan utjecaj na kapital ili likvidnost, ali doprinose sveukupnom ostvarivanju ciljeva restrukturiranja.

Ako je gašenje i/ili prodaja dijelova aktivnosti/grupe predviđeno kao mjera reorganizacije poslovanja, banke također trebaju, uzimajući u obzir plan oporavka, identificirati (i) relevantne subjekte/poslovne linije, način njihovog gašenja/prodaje te očekivane troškove i potrebe za likvidnosti pod različitim pretpostavkama; (ii) financirati i usluge koje preostali dio pruža ili ima potrebe i (iii) proizvoditi i usluge koji će se ugaziti, jer ne podržavaju postizanje ciljeva restrukturiranja ili korištenje instrumenata restrukturiranja.

Kod analize mjera, potrebno je da banke:

- dokažu kako će dugoročna održivost biti ponovno uspostavljena kroz predviđene mjere. U tom smislu banke mogu razmotriti:
 - o potencijalne troškove i posljedice reorganizacije poslovanja na bilancu stanja i račun dobiti i gubitka;
 - o opis potencijalnih potreba za financiranjem tijekom faze reorganizacije poslovanja i potencijalnih izvora financiranja;
 - o potencijalne priljeve od dezinvestiranja imovine, subjekata ili linija poslovanja predviđenih planom reorganizacije poslovanja.
- navedu potrebne korake i očekivano vrijeme za implementaciju predviđenih mjera;
- provedu procjenu na temelju sljedećih pretpostavki:
 - o analize su provedene na temelju (i) postojeće strukture i (ii) za strukturu nakon primjene mjera restrukturiranja;
 - o jesu li pravila vezana za državnu pomoć (eng. *state aid*) primjenjiva. Predviđene mjere trebaju biti usklađene sa zahtjevima navedenim u planu reorganizacije poslovanja, kojem je cilj ponovna uspostava dugoročne održivosti s minimalnim korištenjem javnih sredstava i ublažavanje eventualnih negativnih efekata na konkurentnost.

Analize trebaju biti potkrijepljene odgovarajućim informacijama kako bi Agencija bila u stanju ocijeniti utjecaj reorganizacije poslovanja na ključne funkcije i financijsku stabilnost, npr. (i) navođenjem korištenih pretpostavki, kao što su makroekonomski pokazatelji; (ii) projiciranjem utjecaja na bilancu stanja i račun dobiti i gubitka i (iii) opisom promjena ključnih financijskih parametara. U tom smislu, banke se upućuju na korištenje raspoložive dokumentacije koja je napravljena za druge svrhe, kao što je plan oporavka i sl.

3. ROKOVI ZA ISPUNJAVANJE OČEKIVANJA/SMJERNICA

Prethodno navedena očekivanja Agencije od banaka u planiranju restrukturiranja trebaju se postupno implementirati. U sljedećoj tablici dan je prikaz postupne implementacije očekivanja prema pojedinim područjima. U definiranom vremenskom razdoblju od banaka se očekuje da izgrade svoje kapacitete suglasno ovim Smjernicama.

Iznimno, Agencija za pojedinu banku može odrediti drugačije rokove, ako je to potrebno zbog specifičnosti same banke i specifičnih okolnosti.

	NAČELO	ROK ZA IMPLEMENTACIJU	NAPOMENA
1.	UPRAVLJANJE	Do 31. 3. 2023.	
2.	KAPACITET ZA POKRIĆE GUBITKA I DOKAPITALIZACIJU	a) Predviđen Rješenjem o utvrđivanju MREL-a b) Predviđen Smjernicama za unutarnje restrukturiranje	
3.	LIKVIDNOST I IZVORI FINANCIRANJA U RESTRUKTURIRANJU	Predviđen Smjernicama za likvidnost i izvore financiranja u restrukturiranju	
4.	OPERATIVNI NASTAVAK POSLOVANJA I PRISTUP INFRASTRUKTURAMA FINANCIJSKOG TRŽIŠTA	Do kraja 2024. godine	
5.	INFORMACIJSKI SUSTAVI I ZAHTEVI ZA PODACIMA	Do kraja 2024. godine	
6.	KOMUNIKACIJA	Do kraja 2022. godine	
7.	ODVAJANJE I REORGANIZACIJA	Do kraja 2024. godine	

4. POJMOVNIK

Aranžman	Aranžman je bilo koji sporazum, ugovor, politika, vodič ili praksa koji uređuje pružanje usluga.
Bail-in	Vidi objašnjenje pod instrument unutarnjeg restrukturiranja.
Dvostruka funkcija	Opisuje situaciju kada zaposlenik prima plaću od jednog poslovnog subjekta, a pruža svoje usluge drugom poslovnom subjektu unutar grupe.
Esencijalne usluge	Usluge povezane s ključnim linijama poslovanja čiji je kontinuitet neophodan za uspješnu implementaciju strategije restrukturiranja i posljedičnu reorganizaciju.
Esencijalne FMI usluge	Platne usluge, kliring, poravnanje i skrbništvo, koje se pružaju od strane infrastrukture financijskog tržišta (FMI) ili posrednika, a koje su neophodne za jednu ili više ključnih linija poslovanja (vidi objašnjenje Esencijalnih usluga).
FMI	Eng. <i>Financial Market Infrastructures</i> i predstavljaju infrastrukture financijskog tržišta, kao što su platne usluge, kliring, poravnanje, skrbništvo i dr.
FMI posrednici	Pružatelji FMI usluga koji sami nisu FMI.
Instrument prodaje poslovanja banke	Kako je definirano čl. 198.-199. Zakona o bankama i Odlukom o prodaji dionica, imovine, prava i obveza banke u restrukturiranju.
Instrument banke za posebne namjene	Kako je definirano čl. 200.-201. Zakona o bankama i Odlukom o banci za posebne namjene.
Instrument odvajanja imovine	Kako je definirano čl. 202. Zakona o bankama i Odlukom o osnivanju, uvjetima i načinu davanja suglasnosti društvu za upravljanje imovinom.
Instrument unutarnjeg restrukturiranja	Kako je definirano čl. 203.-211. Zakona o bankama i Odlukom o minimalnim zahtjevima za kapitalom i prihvatljivim obvezama banke.
International Securities Identification Number - ISIN	Prihvaćeni globalni standard za jedinstvenu identifikaciju financijskih instrumenata (ISO 6166).
Kliring	Proces slanja i sučeljavanja (u određenim slučajevima i potvrđivanja prije poravnanja) platnih naloga, koji uključuje njihov obračun i netiranje u cilju dobivanja konačnih pozicija prije poravnanja. Ponekad se ovaj termin upotrebljava i za poravnanje, što je neprecizno.
Ključne linije poslovanja	Poslovne linije i pripadajuće usluge kojima se ostvaruje značajni dio prihoda i/ili dobiti banke ili franšizna vrijednost.
Ključne funkcije	Aktivnosti, usluge ili poslovi čiji bi prekid obavljanja vjerojatno doveo do ugrožavanja stabilnosti financijskog sustava ili poremećaja u pružanju neophodnih usluga realnom sektoru uslijed veličine, tržišnog ujela i

	povezanosti subjekta koji ih obavlja s ostalim sudionicima u financijskom sustavu, a naročito uzimajući u obzir mogućnost da neko drugi neometano preuzme obavljanje ovih aktivnosti, usluga ili poslova.
Ključne usluge	Usluge koje su neophodne za jednu ili više ključnih funkcija, a koje se pružaju banci/grupi čiji prekid može biti znatna prepreka izvršenju ključnih funkcija.
Ključne FMI usluge	Platne usluge, kliring, poravnanje i skrbništvo, koje se pružaju od strane infrastrukture financijskog tržišta (FMI) ili posrednika, a koje su neophodne za jednu ili više ključnih funkcija.
Materijalno značajni subjekti	Materijalno značajni subjekti su najznačajniji subjekti unutar grupe zbog pružanja ključnog financiranja ili zbog generiranja značajnog dijela prihoda.
Operativna imovina	Imovina koja nije financijska imovina i koja je potrebna kako bi se pružile relevantne usluge, kao što su: nekretnine, intelektualno vlasništvo, patenti, softver, hardver, ITsustavi i aplikacije i skladišta podataka. Operativna imovina je ključna/esencijalna kada je njihov angažman neophodan za pružanje ključnih/esencijalnih usluga.
"Održivi u restrukturiranju" uključuje sljedeće karakteristike:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nemogućnost raskida, suspenzije ili izmjena; Pružatelji usluga ne mogu raskinuti, suspendirati ili izmijeniti ugovorne odredbe pružanja usluga na temelju otvaranja postupka restrukturiranja s obzirom da se obveze iz ugovora i nadalje izvršavaju. 2. Prenosivost pružanja usluga Primanje usluga se može prenijeti/dodijeliti drugom subjektu na temelju odluke Agencije u sklopu implementacije strategije restrukturiranja. 3. Podrška u prijenosu ili raskidu U slučaju prijenosa pružanja usluga zbog restrukturiranja, postojeći pružatelj treba omogućiti tranziciju na novog pružatelja ili primatelja usluge, pod uvjetom da se obveze iz ugovora uredno izvršavaju. U slučaju raskida ugovora tijekom restrukturiranja ili reorganizacije poslovanja, pružatelj usluga treba omogućiti pružanje usluga na određeno vrijeme pod istim uvjetima, npr. 24 mjeseca. 4. Kontinuirano pružanje usluga dezinvestiranom subjektu grupe. Usluge se trebaju nastaviti pružati od strane unutargrupnog pružatelja prema subjektu koji je odvojen iz grupe na temelju restrukturiranja/reorganizacije. Pružanje usluga se treba nastaviti na određeno vrijeme, npr. 24 mjeseca, pod uvjetom da se obveze iz ugovora uredno izvršavaju.

Plan reorganizacije poslovanja	Reorganizacija banke nakon primjene instrumenta unutarnjeg restrukturiranja (bail-in) treba biti ostvarena kroz implementaciju plana reorganizacije poslovanja prema članu 209. Zakona o bankama.
Linija poslovanja	Strukturirani skup aktivnosti, procesa i operacija razvijen od strane banke za potrebe klijenata (trećih strana) kako bi se ostvarili poslovni ciljevi.
Relevantne usluge	Usluge koje podupiru (i) ključne funkcije banke za ekonomiju (ključne usluge); (ii) ključne linije poslovanja čiji kontinuitet je neophodan za uspješnu implementaciju strategije restrukturiranja. Ove kategorije se mogu preklapati. Ovo se analogno primjenjuje za operativnu imovinu i zaposlenike.
Subjekt grupe	Svaki poslovni subjekt (pravna osoba) koji pripada grupi.
Zaštitne mjere	Dioničari i vjerovnici banke ne bi smjeli pretrpjeti veće gubitke u restrukturiranju nego što bi ih imali u redovnom postupku stečaja banke. (eng. <i>No Creditor Worse Off principle - NCWO</i>).

Ove Smjernice stupaju na snagu osmog dana od dana objave u „Službenim novinama Federacije BiH“.

**Broj U.O.-02-06/22
Sarajevo, 13.09.2022. godine**

**PREDSJEDNICA
UPRAVNOG ODBORA**

Ivanka Galić, dipl.ecc. v.r.